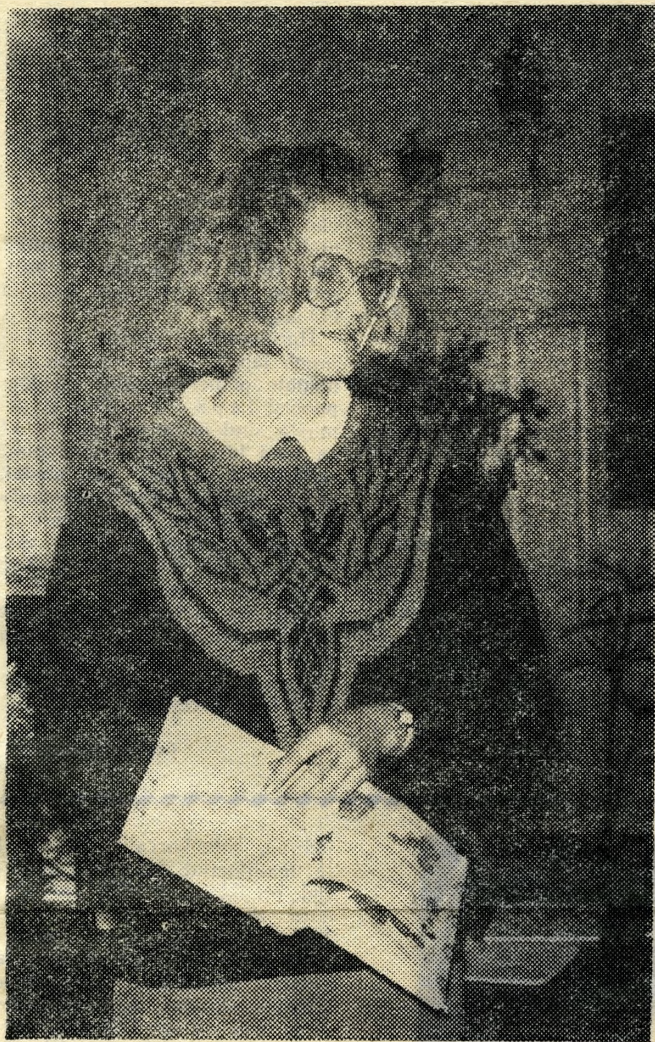

Õpetades ja õppides

«Tere! Õpetaja, mis tund meil tuleb?»

«Tere, tere! Eks vaatame, mis tunniplaan ütleb. Laulmine. Ojah! Laulmisõpetajat ju täna pole. Minge praegu ära, kui vahetund tuleb, küll siis saate teada.»

«Ätäh!»

«Hea laps!»

Seda kuulsin jõulukuu esimesel esmaspäeval Lauka koolis. Olin tulnud, et rääkida õpetaja Ülle Soonikuga. Kui lapsed olid läinud, ütlesin jutu alustuseks, et väikeses koolis on hädasuurt, kui mõni õpetajaist haigeks jääb, sest kust asendajat võtta. Olevat häda küll, kuid seekord polevat siiski tegu haigusega. Hoopis koolibussil jäänud Kõpu

ring tegemata: tee olnud libe ja juht ei riskinud sõita. Hommikune liinibussi pööranud Puski teeristil otsa Kärda poole tagasi. Nii ei saanudki lauluõpetaja Kõpust tööle ja mõnegi koolilapse päev jäi kirja panemata. Ka sedasi võib juhtuda. Kraadiklaasil akna (aga kahekse pügala) sooja, aga liivatamata teed nii klaasis, et liigelda ohtlik.

Tundsin huvi mitu aastat Ülle Soonik juba õpetaja-ametis on. Selgus, et juba läheb seitsmes. Pärast keskkooli lõpetamist 1982. aastal jätkas õppimist Tallinna Pedagoogilises Koolis ehk pisipedas, nagu räägitakse. Tol aastal avati seal algastme õpetajate osakond. Kahe aasta

pärast sai kool läbi ja suunati tööle Kõpu erikooli. Et Laukal vabanes algklassiõpetaja koht, vormistati sinna ümber. Kuus aastat on nagu märkamatuult möödunud lapsi õpetades ja ise õppides. 1985. aastal avanes võimalus jätkata õpinguid pedagoogilise instituudi kaugõppeosakonnas. Erialane keskharidus võimaldas alustada teiselt kursusest, kuigi dokumentide vormistamisel räägiti immatrikulatsioonist kolmandale. Niisiis hakatuseks väike pettumus, aga sellest tuli üle olla. Kõrgkoolis sai selgeks, et kaks aastat pisipedas polenud mahavisatud aeg. Seal saadud teadmised kulusid nüüd marjaks ära. Töö ja õppimine nõudsid visadust ja sihikindlust, mõnestki ahvatlusest loobumist. See-eest oli 1989. aasta kevadsuvel instituuti seljataha jäänud.

Koolis on tulnud kõiki algklasside tunde anda, kehaline kasvatus ja laulmine kaasa arvatud. See on küll mõneti tülikas, ent samas ka vaheldusrikas. Kõige enam meeldib õpetada emakeelt. Möödunud aastal läks nii, et õpetaja Soonik viis oma neljandikud edasi viiendasse ja tänavu on ta kuuenda klassi juhataja. Opetab oma klassis matemaatikat, ajalugu, kunstõpetust, lisaks vene keel neljandas, kodanikuõpetus ja kunstõpetus viiendas klassis. See neljanda klassi vene keele õpik on maalapseele liiga raske; seevastu viienda kodanikuõpetus töötab päris huvitav tulla. Teemaatika küll laiaulatuslik, kuid lastele lihtsalt vastuvõetav. Opi- kut muidugi veel pole ja tunniks vajaliku kokkusaamisega on üksjagu tööd. Lisatööd.

Väike maakoh. Kas igavus ei tüki kimbutama? Sugugimite. Töö võtab oma aja. On veel näputöö. Ka Kärdlas kodu saab tihti käia. Segakooris laulmine pakub meeldivat vaheldust. Ja üldse, igavuse käes haigutab vaid laiskvorst.

Kuidas lapsed õppimisse suhtuvad? Alklassides pole õpimist veel kadunud. Eks vanemadki pea kodu rohkem silma peal ja seepärast on haibu hindeid vähesel. Hiljem, vanemates klassides, see õpimist kaob. Põhjused on kaua räägitud, nii targalt kui targutades, aga tulu pole neist juttudest veel tõusnud. Algasimes õpib laps hinde ja õpetaja pä-

rast, vanemaks saades peaks siginema teadmine, et õpitakse enda tarbeks. Aga seda mõistmist tuleb natuke harva ette. Hakka või uskuma, et tasuta saadu (ka teadmised) on kahtlase väärtusega. Teisalt, eks senine elukogemus kinnita lausa igal sammul, et haridus on see viimane, mis meil väärtustatakse.

Hinded? Paistab, et viis numbrit arvurea algusest on täiesti piisav. Tegelikult see «üks» nagu polekski hinne. Eks need õpetajad, kes kehtivaga rahul pole, või abisüsteemi kasutada. Aga hindama peab teadmisi, selles ei ole kahtlust. Tüdrukud on püüdlikumad ja neil hindedki paremad. Poistel on tuhat ja üks tegemist ning muidugi pole õppimine esimese kümne hulgas. Seepärast ka tulemused nigelamad. Kahjuks.

Tänavu avanes võimalus osaleda pikemalet kestvatel kursustel, kus ka välislektorid esinevad. Esimene sessioon on läbi. Oli huvitav kuulata Soome õpetajate loenguid ja näha kooli- tunde videot. Tõsi, keelebarjäär oli mõneti takistuseks. Kuigi meie koolide ainelist baasi ei anna Soome omaga võrrelda, sai nii mõnegi idee, mida meie tingimustes võib rakendada. Üldõpetuse mõiste hakkas täsapiisi avanema, konkreetse sisuga täituma. Tundub, et soomlased on paljus J. Käisi õpetusest lähtunud. Kurb, et me oma pedagoogikateadust hõimuvõldele kaudu taasavastama peame. Muide, pisipedas tutvustati meile põgusalt «akvaariumi» ja noopide meloodikaj keeleõpetuses, suures pedas käies jäi mulje, et seal ei ole neist kuulnudki. Vähemalt loengutel neile küll ei vihjatud. Mida aeg edasi, seda kummalisem niisugune asi tundub.

Kooliaasta algus? Olgu ikka vana harjumuspärane 1. september. Ega see alguse ettepoole toomine meid küll Euroopale lähemale too.

Õpetaja ja õpilaste suhted? Ju see sõltub inimestest ja olukordadest. Ega praegune piinevus neidki mõjutamata jäta. Mõnel inimesel, olgu ta suur või väike, on nagu nähtamatu müür ümber, millest ei saa läbi tungida, teine samas usalduslik ja nõus suhtlema.

«Miks õpetajaks? Ei oska öelda. Ju oli tahtmine, et pedasse läksin. Tööle asunud, tundsin üksvahe, et ega ma pidama jää, aga minejat pole minust siiani olnud. Ega saagi vist.»

Raivo KARJAMAA